

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ
ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 90 λεπτά

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΤΕΚΑ (11) ΣΕΛΙΔΕΣ

Ονοματεπώνυμο μαθητή/ μαθήτριας:

Σχολείο: _____

Βαθμός: _____

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Να συμπληρώσετε το ονοματεπώνυμο και το σχολείο σας.
2. Να απαντήσετε σε ΟΛΑ τα ερωτήματα πάνω στο γραπτό.
3. Να απαντήσετε σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε πένα ανεξίτηλης μελάνης.
4. Απαγορεύεται η χρήση διορθωτικού υγρού ή διορθωτικής ταινίας.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΘΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!

Α. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ – ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (ΜΟΝΑΔΕΣ 20)

Α.Ι. Να αποδώσετε μόνο τις έντονα μαυρισμένες προτάσεις από τα πιο κάτω κείμενα (Κείμενο Α' και Κείμενο Β') σε ορθό νεοελληνικό λόγο.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐς Γόρδιον παρῆλθε, πόθος λαμβάνει αὐτὸν [...] τὴν ἄμαξαν ἰδεῖν τὴν Γορδίου καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν. [...] Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ τότε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο, ὅστις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν, τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας. Ἦν δὲ ὁ δεσμός ἐκ φλοιοῦ κρανίας καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ, ἄλυτον δὲ περιδεῖν οὐκ ᾔθελε, μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται, λέγουσιν, ὅτι παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ λελύσθαι ἔφη.

Ἀρριανοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, 2.3.1-7

(μονάδες 6)

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

Ἄλλων τε πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ἔνεκα, ὧ ἄνδρες, ἄξιον Ἡρακλέους μεμνησθαι, καὶ ὅτι τόνδε τὸν ἀγῶνα πρῶτος συνήγειρε δι' εὐνοίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐν μὲν γὰρ τῷ τέως χρόνῳ ἀλλοτριῶς αἱ πόλεις πρὸς ἀλλήλας διέκειντο. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος τοὺς τυράννους ἔπαυσε καὶ τοὺς ὑβρίζοντας ἐκώλυσεν, ἀγῶνα μὲν σωμάτων ἐποίησε, φιλοτιμίαν δὲ πλούτου, γνώμης δ' ἐπίδειξιν ἐν τῷ καλλίστῳ τόπῳ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα τούτων ἀπάντων ἔνεκα εἰς τὸ

αὐτὸ συνέλθωμεν, τὰ μὲν ὀψόμενοι, τὰ δ' ἀκουσόμενοι· Ἠγήσατο γὰρ τὸν ἐνθάδε σύλλογον ἀρχὴν γενήσεσθαι τοῖς Ἑλλησι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας.

Λυσίου Ὀλυμπιακὸς 1-2

(μονάδες 4)

2. Να γράψετε αν είναι ορθή (Ο) ή λανθασμένη (Λ) καθεμιά από τις ακόλουθες προτάσεις, σύμφωνα με το αρχαίο ελληνικό κείμενο.

α. Ὅποιος λύσει τον δεσμό του ζυγού της άμαξας, αυτός θα εξουσιάσει την Ασία. (Κείμενο Α') _____

β. Διοργανώθηκαν αγώνες στον πιο ωραίο τόπο της Ελλάδας, ώστε η συνάθροιση αυτή να οδηγήσει τους Έλληνες σε σύγκρουση. (Κείμενο Β') _____

(μονάδες 3)

3. Να γράψετε ένα (1) πράγμα που ήθελε να πετύχει ο Ηρακλής με την καθιέρωση των Ολυμπιακών Αγώνων.

Σημείωση: Να απαντήσετε την ερώτηση είτε στα Νέα είτε στα Αρχαία Ελληνικά (αντιγράφοντας το σχετικό απόσπασμα).

(μονάδες 2)

4. Να γράψετε δύο (2) οφέλη που προσφέρει στις μέρες μας ο αθλητισμός στους νέους ανθρώπους.

(μονάδες 5)

Β. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 5)

B.1. Υπαγόρευση διδαγμένου κειμένου.

[Εγώ είμι ή ἄμπελος ή ἀληθινή.]

Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην, κεφ. ΙΕ' 1-5, διασκευή

(μονάδες 3)

B.2. Να εντοπίσετε ένα (1) ορθογραφικό λάθος που υπάρχει στο ακόλουθο απόσπασμα και να το διορθώσετε.

ὁ πατήρ μου ὁ γαιωργός ἐστι.

Λανθασμένη λέξη	Διορθωμένη λέξη

(μονάδες 2)

Γ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ**(ΜΟΝΑΔΕΣ 15)**

1. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Στήλης Α' με τις συνώνυμες τους στη Στήλη Β'. Μία λέξη στη Στήλη Β' περισσεύει.

Στήλη Α'	Στήλη Β'
1. φόρος	α. αποφασιστικότητα
2. αδύναμος	β. δασμός
3. δυναμισμός	γ. καχεκτικός
4. διαφορετικός	δ. τύραννος
5. δυνάστης	ε. δύσκολος
	στ. ανόμοιος

1	
2	
3	
4	
5	

(μονάδες 5)

2. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων που βρίσκονται στο πλαίσιο. Μια λέξη του πλαισίου περισσεύει.

αιτία, αίτηση, παραίτηση, αιτιατική, απαιτώ

α) Έληξε η περίοδος υποβολής _____ για εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο.

β) Η επεκτατική πολιτική των βιομηχανικά αναπτυγμένων κρατών σε βάρος άλλων κρατών ήταν η κυριότερη _____ του Α' Παγκόσμιου πολέμου.

γ) Μετά τα σκάνδαλα διαφθοράς που βγήκαν στη δημοσιότητα, ο λαός _____ την άμεση _____ της κυβέρνησης.

(μονάδες 4)

3. Να γράψετε στα Νέα Ελληνικά μία (1) απλή και μία (1) σύνθετη παράγωγη λέξη για καθένα από τα πιο κάτω ρήματα:

Ρήματα	Απλή λέξη	Σύνθετη λέξη
<i>φιλῶ</i>		
<i>τρέχω</i>		
<i>ἄρχω</i>		

(μονάδες 6)

Δ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ (ΜΟΝΑΔΕΣ 20)

1. Να αντιστοιχίσετε τους ρηματικούς τύπους του ρήματος *ἐκώλυσεν* της Στήλης Α' με τον χρόνο στον οποίο βρίσκονται της Στήλης Β' γράφοντας στη στήλη Γ' δίπλα από κάθε αριθμό το σωστό γράμμα. Ένας (1) χρόνος στη Στήλη Β' περισσεύει.

Στήλη Α'	Στήλη Β'	Στήλη Γ' Αντιστοίχιση
1. <i>ἐκώλυον</i>	α. Ενεστώτας	1.
2. <i>ἐκεκώλυκειν</i>	β. Παρατατικός	2.
3. <i>κωλύω</i>	γ. Μέλλοντας	3.
4. <i>κεκώλυκα</i>	δ. Παρακείμενος	4.
	ε. Υπερσυντέλικος	

(μονάδες 4)

2. Να γράψετε τα υπογραμμισμένα ρήματα των πιο κάτω προτάσεων στον χρόνο που ζητείται, χωρίς να αλλάξετε το πρόσωπο, τον αριθμό και τη φωνή.

(α) Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ τόδε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο. (Κείμενο Α')

Αόριστος: _____

(β) Ἀλέξανδρος παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμὸν. (Κείμενο Α')

Μέλλοντας: _____

(γ) Ἐκεῖνος τοὺς τυράννους ἔπαυσε. (Κείμενο Β')

Ενεστώτας: _____

(μονάδες 3)

3. Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση.

(α) Το γ' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα του ρήματος *εἰμί* είναι:

(i) *ἐστί*

(ii) *ἦν*

(iii) *ἔσται*

(β) Το απαρέμφατο ενεστώτα του ρήματος *λύομαι* είναι:

(i) *λύσασθαι*

(ii) *λύεσθαι*

(iii) *λύσεσθαι*

(μονάδες 2)

4. Να μεταφέρετε μόνο τις έντονα μαυρισμένες λέξεις των πιο κάτω φράσεων στον αντίθετο αριθμό.

(α) *πόθος* λαμβάνει αὐτὸν [...] τὴν ἄμαξαν ἰδεῖν τὴν Γορδίου καὶ *τοῦ*
ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν. (Κείμενο Α')

(β) Ἄλλων τε πολλῶν καὶ *καλῶν ἔργων* ἕνεκα, ὧ ἄνδρες, ἄξιον
Ἡρακλέους μεμνήσθαι. (Κείμενο Β')

(μονάδες 6)

5. Να γράψετε για καθεμιά από τις ακόλουθες προτάσεις αν υπάρχει ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία.

(α) *Ἀλέξανδρος [...] ἄλυτον δὲ περιιδεῖν (τὸν δεσμόν) οὐκ ᾔθελε*. (Κείμενο Α')

(β) *(Εκεῖνος) ἠγήσατο γὰρ τὸν ἐνθάδε σύλλογον ἀρχὴν γενήσεσθαι ...*

(Κείμενο Β')

(μονάδες 2)

6. Να αναγνωρίσετε τη συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων όρων (υποκείμενο, κατηγορούμενο, αντικείμενο).

(α) Ἦν δὲ ὁ δεσμός ἐκ φλοιοῦ κρανίας (Κείμενο Α') _____

(β) Ἐκεῖνος τοὺς τυράννους ἔπαυσε (Κείμενο Β') _____

(γ) Ἐκεῖνος τοὺς τυράννους ἔπαυσε (Κείμενο Β') _____

(μονάδες 3)

ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

Ευριπίδη *Ελένη*, Πρόλογος (στ. 1 – 52)

Ελένη: Να ο Νείλος με τις όμορφες νεράιδες,
που αυτός κι όχι βροχή του Δία μουσκεύει
τους κάμπους της Αιγύπτου, όταν τα χιόνια
λιώνουν. Εδώ βασίλευε ο Πρωτέας
της χώρας κυβερνήτης, όσο ζούσε,
στο νησί Φάρο κατοικώντας. Πήρε
γυναίκα μια Νηρηίδα , την Ψαμάθη,
που άντρα τον Αιακό πρωτύτερα είχε.

5

Μες στα παλάτια αυτά γεννάει δύο τέκνα,
το Θεοκλύμενο, γιατί σεβόταν
στη ζωή του τους θεούς, κι ένα κορίτσι
ευγενικό, καμάρι της μητέρας,
που Ειδώ την έλεγαν, μικρή όταν ήταν·
στην ώρα όμως σαν έφτασε για γάμο,
την είπαν Θεονόη, γιατί τα θεία,
μελλούμενα και τωρινά, τα ήξερε όλα·
μια τέτοια έλαβε χάρη απ' το Νηρέα
τον πρόγονό της. Ο δικός μου τόπος
η ξακουστή 'ναι Σπάρτη και πατέρας
ο Τυνδάρεως· μια φήμη ωστόσο λέει
πως παίρνοντας ο Δίας θωριά κύκνου,
πέταξε προς τη μάνα μου, τη Λήδα,
κάποιον αἰτό για να ξεφύγει τάχα,
κι έτσι μαζί της δολερά έχει σμίξει,
αν είναι αλήθεια. Ελένη τ' όνομά μου.

10

15

20

25

Τα βάσανά μου θα σας ιστορήσω.
 Οι τρεις θεές, η Κύπριδα κι η Ήρα
 κι η Αθηνά, του Δία η θυγατέρα,
 σε μια βραχοσπηλιά πήγαν της Ίδης
 την πιο όμορφη να κρίνει ο Πάρης. Όμως 30
 την ομορφιά μου τάζοντάς του η Κύπρη
 –αν όμορφο λογιέται ό,τι σου φέρνει
 τη δυστυχία– και ταίρι του πως θα ’μαι,
 κερδίζει το βραβείο. Και της Ίδης
 αφήνοντας τις στάνες φτάνει ο Πάρης 35
 γοργά στη Σπάρτη, για να με κερδίσει.
 Οργιστήκ’ η Ήρα που έτσι τη νικήσαν
 κι εμπόδισε το γάμο μου μ’ εκείνον.
 Στου Πριάμου το γιο δε δίνει εμένα,
 παρά το είδωλό μου, φτιάχνοντάς το 40
 σαν πλάσμα ζωντανό από τον αιθέρα
 κι αυτός θαρρεί πως μ’ έχει –κούφια ιδέα–
 ενώ δε μ’ έχει καν. Έπειτα οι γνώμες
 του Δία στα πάθη αυτά σωριάσαν κι άλλα’
 γιατί σήκωσε πόλεμο αναμέσο 45
 στη χώρα των Ελλήνων και στους δόλιους
 τους Τρωαδίτες, για να ξαλαφρώσει
 τη μάνα γη απ’ το πλήθος των ανθρώπων
 κι ο πιο μεγάλος άντρας της Ελλάδας
 να γίνει ξακουστός. Εγώ βραβείο 50
 παλικάριάς στους Έλληνες και Τρώες
 ποτέ δεν ήμουν, ήταν τ’ όνομά μου.

1. Τα κύρια ονόματα της Στήλης Α' προέρχονται από το πιο πάνω κείμενο (στ. 1-52). Να τα αντιστοιχίσετε με την ιδιότητά τους στη στήλη Β' γράφοντας δίπλα από κάθε γράμμα τον σωστό αριθμό. Τρεις (3) ιδιότητες στη στήλη Β' περισσεύουν.

Στήλη Α'	Στήλη Β'	Αντιστοίχιση
α. Αίγυπτος	1. γιος του Πριάμου	α.
β. Θεονόη	2. αδερφή του Μενέλαου	β.
γ. Σπάρτη	3. σύζυγος του Μενέλαου	γ.
δ. Ελένη	4. τόπος δράσης του έργου	δ.
ε. Θεοκλύμενος	5. θυγατέρα του Πρωτέα	ε.
	6. θυγατέρα του Πριάμου	
	7. γιος του Πρωτέα	
	8. τόπος καταγωγής της Ελένης	

(μονάδες 10)

2. Να γράψετε ποιος είναι ο ρόλος του *Προλόγου* στη τραγωδία «Ελένη». Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με δύο (2) αναφορές από το πιο πάνω απόσπασμα (στ. 1-52).

(μονάδες 10)

3. Στο πιο πάνω απόσπασμα από τον *Πρόλογο* (στ. 1-52) υπάρχει η αντίθεση ανάμεσα στο «φαίνεσθαι» και το «είναι». Αφού εντοπίσετε στο απόσπασμα μία (1) τέτοια περίπτωση, να την εξηγήσετε.

(μονάδες 10)

Ευριπίδη *Ελένη*, στ. 454 - 485

Μενέλαος: Εγώ περιπλανιέμαι
τόσον καιρό στο κύμα ο δόλιος, όσο
χρειάστηκα την Τροία για να κουρσέψω·
κι ενώ ποθώ στον τόπο μου να φτάσω,
τη χάρη αυτή οι θεοί δε μου χαρίζουν.
Τριγύρिसα τους έρμους της Λιβύης
τους φιλόξενους γιαλούς και κάθε
φορά, που την πατρίδα μου ζυγώνω,
μακριά με ξανασπρώχνουν οι ανέμοι,
χωρίς μες στα πανιά μου να φουσκώσει
ποτέ πρίμος αγέρας για τη Σπάρτη.
Και τώρα ναυαγός ο μαύρος, δίχως
φίλους στη χώρα βγήκα εδώ. Συντρίμμια
γίνηκε το καράβι μου στους βράχους.
Μου ξέμεινε η καρένα μόνο κι έτσι
πάνω της έχω ανέλπιστα γλιτώσει,
με την Ελένη που 'φερα απ' την Τροία.
Ποιος είναι ο τόπος, ποιοι τον κατοικούνε;
Δεν ξέρω· με τα ρούχα μου κουρέλια

455

460

465

470

ντρεπόμεν να ρωτήσω τους ανθρώπους.

Ο ευτυχισμένος, όταν κακοπάθει,

νιώθει πικρότερη τη δυστυχία,

475

παρ' όσο αυτός που από παλιά την ξέρει.

Τώρα με τυραννά σκληρά η ανάγκη·

ψωμί δεν έχω ή ρούχο, καθώς δείχνουν

τ' απομεινάρια από το καραβίσιο

πανί που 'μαι ζωσμένος' τους χιτώνες,

480

τα λαμπρά πέπλα η θάλασσα κατάπιε.

Στα βάθη μιας σπηλιάς κρατάω κρυμμένη

τη γυναίκα μου, αιτία στις συμφορές μου,

κι όσοι απομείναν απ' τους σύντροφούς μου,

τους έβαλα να τη φυλάγουν.

485

4. Να γράψετε δύο (2) λόγους για τους οποίους ο Μενέλαος θεωρείται τραγικό πρόσωπο. Να τεκμηριώσετε τον κάθε λόγο με ένα (1) στοιχείο από το πιο πάνω απόσπασμα (στ. 454-485).

(μονάδες 10)

-ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ-